

RAAP-NOTITIE 2271

Plangebied Lakemondsestraat 8 te Opheusden

Gemeente Overbetuwe

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: Van Westereenen Adviseurs B.V.

Titel: Plangebied Lakemondsestraat 8 te Opheusden, gemeente Overbetuwe; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: juli 2007

Auteur: G. Zielman BA

Projectcode: OVRL

Bestandsnaam: N02271-OVRL.doc

Projectleider: G. Zielman BA

Projectmedewerker: ing. F.R.P.M. Miedema

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 23056

Autorisatie: drs. E. Heunks

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 0294-491 500

Leeuwenveldseweg 5b

telefax: 0294-491 519

1382 LV Weesp

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 5069

1380 GB Weesp

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2007

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Van Westereenen Adviseurs B.V. heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 19 juni 2007 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de voorgenomen bouw van een woning in de gemeente Overbetuwe. Doel van dit onderzoek was allereerst het middels bureauonderzoek verwerven van informatie over bekende en te verwachten archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Het doel van het veldonderzoek was vervolgens die verwachting te toetsen en, voorzover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische vindplaatsen.

Tijdens het veldonderzoek zijn in het plangebied geen archeologische resten aangetroffen. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen versterking van archeologische waarden optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan. Geadviseerd wordt het plangebied vrij te geven.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met het bevoegd gezag (gemeente Overbetuwe).

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Van Westereenen Adviseurs B.V. heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 19 juni 2007 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de voorgenomen bouw van een woning in de gemeente Overbetuwe. Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die archeologische verwachting en indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten.

1.2 Plangebied

Het plangebied (1225 m²) ligt tussen de Rijnbanddijk en de Lakemondsestraat, ca. 2 km ten oosten van de bebouwde kom van Opheusden. Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 39F van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000). Het plangebied wordt omsloten door de volgende coördinaten: 173.890/439.449, 173.921/439.466, 173.935/439.438 en 173.906/439.420. Het perceel staat kadastraal bekend onder gemeente Heteren, sectie E, nummer 627. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied in gebruik als boomkwekerij.

1.3 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

Het bureau- en inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd volgens de normen die gelden in de archeologische beroepsgroep c.q. de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1 (KNA). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), die valt onder de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>). In het kader van het interimbeleid werkt RAAP onder de opgravingsvergunning van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM).

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1.
Archeologische
tijdschaal.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven (zie verklarende woordenlijst).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst). Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de RACM geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Het plangebied bestaat geomorfologisch gezien uit een rivieroeverwal of stroomrug (Stiboka, 1985; code 3K25). Volgens de zanddieptekaart ligt het plangebied in een fossiele, holocene meandergordel; het beddingzand is aanwezig vanaf 2-3 m –Mv begint (Berendsen e.a., 2001). Deze afzettingen maken deel uit van een stroomgordel van de Nederrijn waarvan de begindatering op basis van onder andere ¹⁴C-dateringen is gesteld op 2500 BP (Berendsen & Stouthamer, 2001).

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat uit zware zavel en lichte klei, met grondwatertrap VI (Stiboka, 1981; code Rn95A).

Archeologie

Volgens de AMK bevinden zich in een straal van 500 m van het plangebied drie AMK-terreinen. Ongeveer 300 m ten noordoosten van het plangebied ligt een terrein van hoge archeologische waarde dat bij een bodemkartering van 1967 als terp werd gekarteerd (monumentnr. 11595). In 1987 werd hier bij graafwerkzaamheden in verband met de bouw van een garage een pot met gouden en zilveren munten gevonden. Deze muntschat (ARCHIS- waarnemingsnr. 7844) is gedateerd in de Nieuwe tijd A (1500-1650).

Circa 500 m ten noordoosten van het plangebied bevindt zich een terrein van archeologische waarde waar resten van een kasteel of klooster worden vermoed (monumentnr. 3974). De historische kaart van 1906 geeft voor dit terrein het toponiem *Doijenburg* (TDK, 2005).

Direct ten westen van het plangebied, in het aangrenzende perceel, ligt een terrein van archeologische waarde (monumentnr. 3973). De aard en omvang van

het terrein zijn niet duidelijk. De begrenzing van het terrein is overgenomen van een oude meldingskaart. Er zijn geen vondstmeldingen van het terrein bekend.

Historisch bodemgebruik

Historische kaarten uit 1906 (TDK, 2005) en 1819 (Stichting Werkgroep Kadastrale Atlas Gelderland, 2004) geven in de directe omgeving van het plangebied geen bebouwing aan. In 1906 was het plangebied in gebruik als grasland (TDK, 2005).

Archeologische verwachting

Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) geldt voor het plangebied een hoge kans op het aantreffen van archeologische waarden. Volgens de cultuurhistorische waardenkaart (CHW) Gelderland (Provincie Gelderland, 2004) geldt voor het plangebied een hoge kans op het aantreffen van archeologische resten. De hoge verwachting is gebaseerd op de ligging in een fossiele holocene meandergordel.

Dit sluit aan op de beleidsadvieskaart van de gemeente Overbetuwe (Heunks, 2004). Deze meer gespecificeerde kaart kent aan het plangebied een hoge kans op het aantreffen van archeologische sporen toe.

Op grond hiervan en op grond van de datering van de meandergordel, gold bij aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Late IJzertijd t/m de Nieuwe tijd. Het kan gaan om relatief grote nederzettingsterreinen (ca. 1 tot 3 ha) waarvan de meeste resten zich gezien de geologische situatie waarschijnlijk binnen circa 1,5 m –Mv bevinden.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Tijdens het veldonderzoek zijn vier boringen verricht die zo gelijkmatig mogelijk verdeeld over het plangebied (figuur 1). Er is geboord tot maximaal 3 m –Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen.

De gehanteerde boormethode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode Late IJzertijd t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

Het plangebied wordt gekenmerkt door oever- op komafzettingen. De oeverafzettingen bestaan uit lichtbruingrijze, matig tot sterk siltige klei en komen voor tot ca. 1,8-2,25 m –Mv. De oeverafzettingen gaan geleidelijk over in komafzettingen. Deze komafzettingen bestaan uit matig siltige grijze en blauwgrijze klei, die vanaf 2,25 m –Mv geheel gereduceerd is.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn er geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van archeologische resten *in situ*. Wel werden er puinfragmenten aangetroffen in boring 4 (45-65 cm –Mv). Omdat deze fragmenten zijn waargenomen in een verstoorde laag waarin verder geen archeologische indicatoren zijn waargenomen, vormt dit geen aanleiding om de aanwezigheid van een archeologische vindplaats in het plangebied te vermoeden.

Het plangebied is aan de oppervlakte geïnspecteerd op de aanwezigheid archeologische indicatoren. De vondstzichtbaarheid was goed. Er is geen vondstmateriaal aangetroffen ouder dan de Nieuwe tijd.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

In tegenstelling tot de verwachtingen op basis van het bureauonderzoek wordt het bodemprofiel gekenmerkt door oever- op komafzettingen. Tijdens het veldonderzoek zijn er geen aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied.

4.2 Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van duidelijke aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten wordt ten aanzien van het onderzoeksgebied geen vervolgonderzoek aanbevolen. De geplande ingrepen kunnen, voorzover het archeologische waarden betreft, zonder beperkingen worden uitgevoerd.

Wel dient opgemerkt te worden dat (zoals bij iedere gravende activiteit) het aantreffen van (niet voorspelbare) toevalsvondsten niet kan worden uitgesloten. Indien hiervan sprake mocht zijn, dient de overheid (RACM) hiervan op de hoogte te worden gesteld in het kader van de meldingsplicht (Monumentenwet 1988, Artikel 47).

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact worden opgenomen met de gemeente Overbetuwe.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., e.a.**, 2001. *Zand in banen: zanddiepte-kaarten van het Gelders rivierengebied, met inbegrip van de uiterwaarden*. Provincie Gelderland, Arnhem.
- Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer**, 2001. *Palaeogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Koninklijke Van Gorcum, Assen.
- Heunks, E.**, 2004. Gemeente Overbetuwe: een archeologische beleidsadvieskaart (onderdeel van het Erfgoedplan Gemeente Overbetuwe). *RAAP-rapport 1074*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104: classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Provincie Gelderland**, 2004. Cultuurhistorische waardenkaart Gelderland (CHW-Gelderland). Provincie Gelderland, Arnhem (geactualiseerd digitaal bestand).
- Stichting Werkgroep Kadastrale Atlas Gelderland**, 2004. *Kadastrale Atlas Gelderland 1832*. Randwijk 1819, sectie D derde blad. Stichting Werkgroep Kadastrale Atlas Gelderland, Arnhem.
- Stiboka**, 1981. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000*. Kaartblad 39 Tiel. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Stiboka**, 1985. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000*. Kaartblad 39 Tiel. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- TDK**, 2005. *Grote Historische topografische Atlas ± 1905: Gelderland*. Kaartblad 510 Doodewaard. Topografische Dienst Kadaster, Tilburg.
- Tol, A., e.a.**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-rapport 1000*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
-Mv	beneden maaiveld
RACM	Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

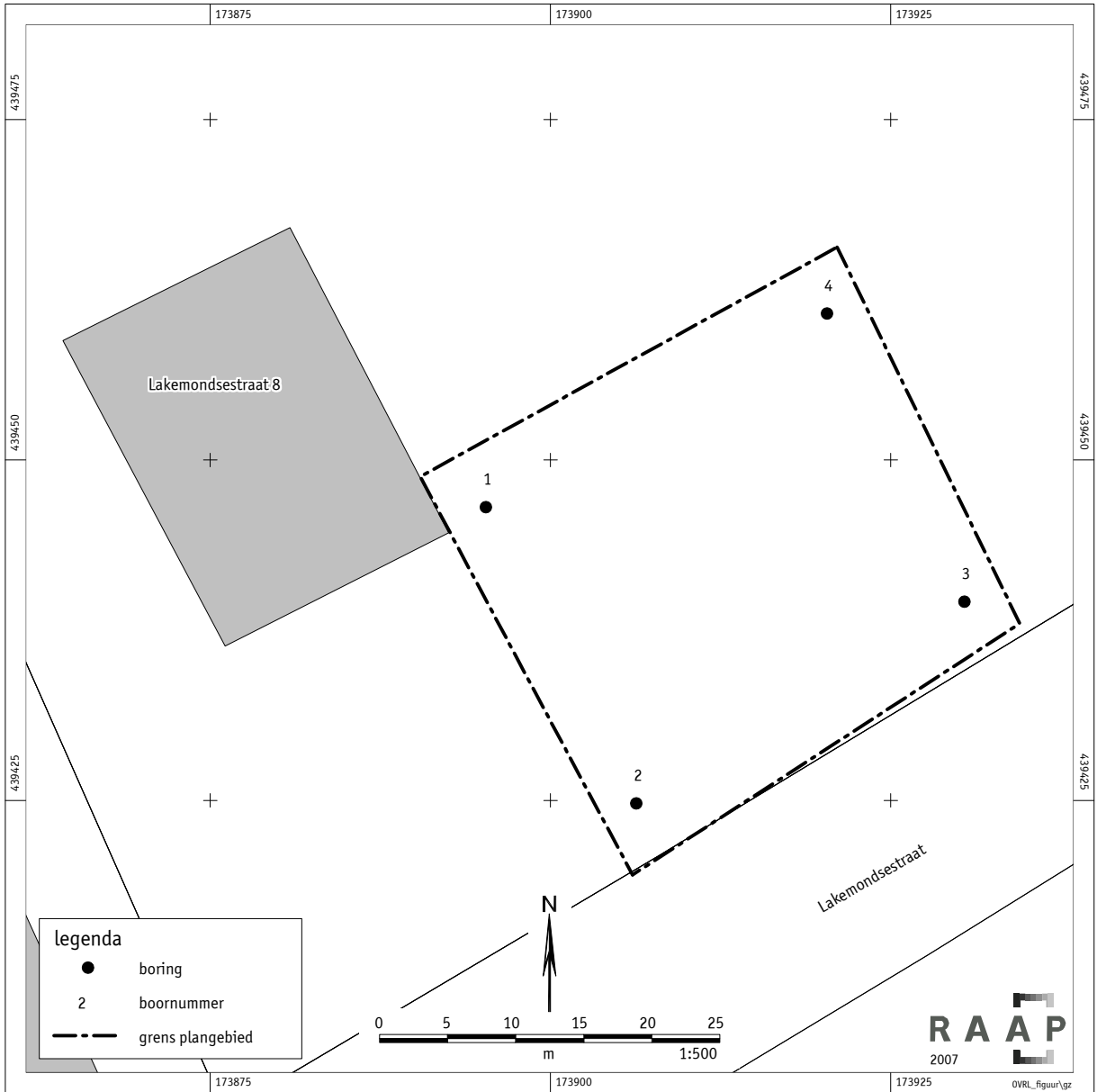
Verklarende woordenlijst

¹⁴C-datering	(ook wel C14- of C ¹⁴ -datering) bepaling van gehalte aan radioactieve koolstof ¹⁴ C van organisch materiaal (hout, houtskool, veen, schelpen e.d.) waaruit de ¹⁴ C-ouderdom kan worden afgeleid. Deze ouderdom wordt opgegeven in jaren vóór 1950 na Chr. (jaren BP) met daaraan toegevoegd de aan de meting verbonden mogelijke afwijking (standaarddeviatie).
grondwatertrap	Traject tussen de gemiddeld hoogste en de gemiddeld laagste grondwaterstand.
Holoceen	Jongste geologisch tijdvak (vanaf de laatste ijstijd: ca. 8800 jaar voor Chr. tot heden).
kronkelwaard	Deel van een stroomgebied omgeven en grotendeels opgebouwd door een meander.
meander	Min of meer regelmatige lusvormige rivierbocht .
meandergordel	Dat gedeelte van een stroomgordel waarbinnen de bedding van de rivier zich heeft verplaatst.
oeverafzetting	Rug langs een rivier, bestaande uit overwegend kleiafzettingen.
rivieroeverwal	Langgerekte rug langs een rivier, ontstaan doordat bij het buiten de oevers treden van de stroom het grovere materiaal het eerst bezinkt.
stroomgordel	Het geheel van rivieroeverwal-, rivierbedding- en kronkelwaardafzettingen, al dan niet met restgeul(en).
stroomrug	Door relatieve hoogte in landschap zichtbare stroomgordel.
terp	Door de mens opgeworpen woon- en vluchtheuvel.

Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 1. Boorpuntenkaart.